

JISMONIY TARBIYA MASHG‘ULOTLARI ORQALI HARBIYLASHTIRILGAN TA’LIM MUASSASASI KURSANTLARINING JANGOVOR TAYYORGARLIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH PEDAGOGIK MUAMMO

Mirzaxalilov A.X.

*IIV Akademiyasi Jangovar va jismoniy tayyorgarlik kafedrasida
katta o‘qituvchisi*

Tayanch so‘zlar: jismoniy tarbiya, taktikalar, amaliy mashqlari, sport mashqlari, jang texnikasi, harbiy tayyorgarlik, chidamlilik, o‘z-o‘zini tarbiyalash, moslashuvchanlik, harbiylashtirilgan ta’lim muassasasi kursantlari, kompetentlik, rivojlantirish.

Ключевые слова: физическое воспитание, тактика, практические занятия, спортивные упражнения, боевая техника, военная подготовка, выносливость, самодисциплина, гибкость, курсанты военного учебного заведения, компетентность, развитие.

Key words: physical education, tactics, practical exercises, sports exercises, military equipment, military training, endurance, self-discipline, flexibility, cadets of a military educational institution, competence, development.

Mavzuning dolzarbligi jismoniy tarbiya mashg‘ulotlari orqali harbiylashtirilgan ta’lim muassasasi kursantlarining jangovor tayyorgarlik kompetentligini rivojlantirish, ularda xalqimiz tarixiga va ma’naviy qadriyatlariga yuksak hurmat tuyg‘usini shakllantirish, Vatan himoyasiga uning milliy xavfsizligi muhim ahamiyat kasb etadi. Respublikamiz oliy harbiy ta’lim muassasalari kursantlari o‘rtasida ma’naviy-axloqiy fazilatlarini rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish, harbiy ta’lim tizimini sog‘lom va sportda raqobatbardosh, ma’naviy-axloqiy muhitga aylantirishda yeng ilg‘or innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanishni yangi sifat bosqichiga ko‘tarishga alohida ye’tibor qaratilmoqda. axloqiy yo‘l. Bu haqda Prezidentimiz, Qurolli Kuchlar Oliy Bosh Qo‘mondoni Shavkat Mirziyoev alohida to‘xtalib shunday degan edi: “Ayni vaqtda, aytish joizki, ko‘rilayotgan chora-tadbirlarga qaramasdan, harbiy kadrlarni tayyorlash tizimi zamon talablariga to‘liq javob

bermaydi. Harbiy o'quv yurtlarida zamonaviy shart-sharoitlarni xo'jako'rsinga yaratganimiz yo'q. ...Aksincha, kursantlarimiz va tinglovchilarimiz ta'lim sohasida eng ilg'or, innovatsion bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi zarur. Mana, bizning asosiy maqsadimiz".

2017 yil 20 dekabrda Senat tomonidan ma'qullangan O'zbekiston Respublikasining "Mudofaa doktrinasiga to'g'risida" gi Qonunida harbiy sohada O'zbekiston Respublikasi milliy Xavfsizligini ta'minlashga doir prinsiplar va yondashuvlar belgilangan. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" gi 2018 yil 23 fevraldagi 140-son qarori ijrosi doirasida harbiylashtirilgan ta'lim muassasasi kursantlarini milliy g'oya va Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalash hamda kursantlarining jangovor tayyorgarlik kompetentligini rivojlantirishdan iborat. Shuning uchun hozirgi davrda jismoniy tayyorgarlikka ega kursantlarning jangovor tayyorgarlik kompetentligini rivojlantirish zarurdir.

Mavzuning maqsad va vazifalari harbiy ta'lim muassasasi kursantlarining jangovar malakasini jismoniy tayyorgarlik orqali rivojlantirish jangovar harakatlarga yuqori jismoniy va ruhiy tayyorgarlik darajasiga erishishga qaratilgan. Jismoniy tayyorgarlikning maqsadi kursantlarning kuchini, chidamliligini va umumiy tayyorgarligini oshirishdir. Bu ularning jangovar vaziyatlar va harbiy harakatlardagi jismoniy talablarga dosh bera olishlari uchun muhimdir. Jismoniy tayyorgarlik orqali kursantlar qo'l jangi, qurol bilan muomala qilish, taktik harakatlar kabi muhim jangovar ko'nikmalarni rivojlantirishlari mumkin. Bu ularning jangovar tayyorgarligi va jangovar vaziyatlarda samaradorligini oshiradi.

Jismoniy tarbiya nafaqat tanani mustahkamlaydi, balki psixologik chidamlilik va chidamlilikni rivojlantiradi. Kursantlar jangovar vaziyatlar uchun zarur bo'lgan kuchli fikrlashni rivojlantirish bilan birga jismoniy va ruhiy qiyinchiliklarni engib o'tishni o'rganadilar. Jismoniy tarbiya ko'pincha jamoaviy mashqlar va kursantlar o'rtasida jamoaviy ish va hamjihatlikka yordam beradigan tadbirlarni o'z ichiga oladi. Ushbu ko'nikmalar jangovar harakatlarda samarali muvofiqlashtirish va hamkorlik qilish uchun juda muhimdir. Harbiy operatsiyalar ko'pincha tez va samarali qaror qabul qilishni, shuningdek, o'zgaruvchan vaziyatlarga moslashish qobiliyatini talab qiladi. Jismoniy tarbiya kursantlarda chaqqonlik, reflekslar va fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Umuman olganda, jismoniy tayyorgarlik orqali jangovar malakani rivojlantirishdan maqsad kursantlarning harbiy xizmat vazifalariga jismoniy va ma'naviy tayyorgarligini, turli jangovar sharoitlarda o'z vazifalarini samarali bajarish qobiliyatini ta'minlashdan va boshqa jangovor faoliyatlarda muvaffaqiyatga erishishni ta'minlashga qaratiladi.

Harbiylashtirilgan ta'lim muassasasi kursantlarining jangovar tayyorgarlik kompetentligini rivojlantirish mazmuni ko'p qirrali va murakkabdir. Kursantlarni jangovar vaziyatlarga tayyorlash uchun zarur bo'lgan keng ko'lamli komponentlarni o'z ichiga oladi. Ushbu mashg'ulotlar ularning jismoniy kuchi, chidamliligi, chaqqonligi va umumiy jangovar tayyorgarligini oshirishga qaratilgan. Kursantlarning jismoniy tayyorgarlik dasturida jangovar mashg'ulotlarga alohida e'tibor qaratilgan. Bu mashg'ulotlarga kuch mashqlari, yurak-qon tomir mashqlari, jang san'ati va qo'l jangi texnikasi, to'siqlardan o'tish kurslari, chidamlilik mashqlari va taktik mashqlar kiradi.

Harbiylashtirilgan ta'lim muassasasi kursantlarini jismoniy tayyorgarligi orqali jangovar tayyorgarlik kompetentligini rivojlantirish mazmuni jangovar shaylikning mustahkam va barqaror poydevorini yaratishga qaratilgan. U kursantlarni harbiylashtirilgan xizmatdagi jismoniy va ruhiy talablarga tayyorlash, ularni jangovar vaziyatlarda muvaffaqiyat qozonish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar bilan qurollantirish uchun mo'ljallangan. Kuch, chidamlilik, chaqqonlik va taktik mahoratga e'tibor qaratib, kursantlar kelajakdagi ofitserlik rollarida muvaffaqiyat qozonish uchun zarur bo'lgan jangovar ko'nikmalarni rivojlantirishlari mumkin.

Jismoniy tarbiya mashg'ulotlari orqali harbiylashtirilgan ta'lim muassasasi kursantlarining jangovar tayyorgarlik kompetentligini rivojlantirish bir necha sabablarga ko'ra zarur. Birinchidan, jismoniy tayyorgarlik sohadagi askarlar uchun muhim fazilatlar bo'lgan jismoniy kuch, chidamlilik va chidamlilikni rivojlantirish uchun juda muhimdir. Ushbu turdagi jismoniy tayyorgarlik kursantlarni jangovar jismoniy talablarga tayyorlaydi va ularning qiyin va og'ir sharoitlarda samarali ishlashini ta'minlaydi. Jismoniy tarbiya mashg'ulotlari orqali harbiylashtirilgan ta'lim muassasasi kursantlarining jangovar tayyorgarlik kompetentligini rivojlantirishning eng muhim tarkibiy qismidir. Bu nafaqat jismoniy kuch va chidamlilikni rivojlantirishga yordam beradi, balki aqliy qattiqqo'llik, intizom va o'ziga xos jangovar mahoratni oshiradi. Jismoniy tayyorgarlikka sarmoya kiritib, harbiy maktablar o'z kursantlarini jangovar jismoniy va ruhiy talablarga yaxshi tayyorlanishini ta'minlashi mumkin.

Jismoniy tarbiya mashg'ulotlari orqali harbiylashtirilgan ta'lim muassasasi kursantlarining jangovar tayyorgarlik kompetentligini rivojlantirishning innovatsion usullaridan foydalanish ularning mahorat va qobiliyatini sezilarli darajada oshirishi mumkin. An'anaviy jismoniy tayyorgarlik usullari kursantlarni jangovar jismoniy talablarga tayyorlash uchun uzoq vaqtdan beri qo'llanilgan, ammo sport fani va texnologiyasining rivojlanishi bilan jangovar malakani oshirishning yanada samarali va samarali usullari mavjud. Borgan

sari qo'llanilayotgan innovatsion usullardan biri bu virtual haqiqat (VR) mashg'ulotlarini jismoniy tarbiya dasturlariga integratsiya qilishdir. Virtual haqiqat bo'yicha mashg'ulotlar kursantlarga boshqariladigan va xavfsiz muhitda haqiqiy jangovar senariylarni boshdan kechirish imkonini beradi, ularga qimmatli tajriba va turli jangovar vaziyatlarga duchor bo'lish imkonini beradi. Bu nafaqat ularning taktik mahoratini oshirishga, balki stressli vaziyatlarda tez fikrlash va qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Yana bir innovatsion yondashuv – bu kursantlarning mashg'ulotlar davomidagi jismoniy faolligini kuzatish va tahlil qilish uchun fitnes-trekerlar va biometrik datchiklar kabi taqiladigan texnologiyalardan foydalanishdir. Kursantlarning yurak urishi, harakati va boshqa fiziologik ko'rsatkichlari to'g'risidagi ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish orqali trenerlar o'z o'quv dasturlarini ish faoliyatini optimallashtirish va yaxshilash yo'nalishlarini aniqlash uchun moslashtirishlari mumkin. Ma'lumotlarga asoslangan ushbu yondashuv ko'proq shaxsiylashtirilgan va maqsadli o'quv rejimini yaratishga imkon beradi, bu esa umumiy jangovar malakani oshiradi. Texnologiyalar taraqqiyoti davom etar ekan, jismoniy tayyorgarlik orqali jangovar ko'nikmalarni rivojlantirish imkoniyatlari juda muhimdir.

Jismoniy tarbiya mashg'ulotlari orqali harbiylashtirilgan ta'lim muassasasi kursantlarining jangovar tayyorgarlik kompetentligini rivojlantirish hamda undan amaliy foydalanishiga yordam beradi.

Kursantlarining jangovar tayyorgarlik kompetentligini rivojlantirish va jismoniy tayyorgarliklarida quyidagi dolzarb masalalarga e'tiborni qaratish muhim vazifa hisoblanadi:

- jangovar o'quv mashg'ulotlarida innovatsion axborot texnologiyalarini o'zlashtirish va tatbiq qilish;
- harbiy-vatanparvarlik ruhini his qilish;
- mardlik, chaqqonlik, kuchlilik va chidamlilik sifatlarining rivojlanishiga omil bo'ladigan jismoniy tayyorgarlikka ega bo'lish;
- harbiy jismoniy tayyorgarlik bo'yicha horijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalarini doimiy ravishda o'rganib borish hamda ijobiy xususiyatlarini joriy etish;
- sportning texnik va amaliy turlari bo'yicha amaliy bilimga ega bo'lish;
- Vatanga g'ururlanish tuyg'usi va yuksak fuqoralik shakllantirish.

Shu bois hozirgi davrda harbiylashtirilgan ta'lim muassasasi kursantlarining jangovar tayyorgarlik kompetentligini hamda harbiy jismoniy tayyorgarlik darajasiga ega bo'lish zarur.

Bugungi kunda harbiy ta'lim muassasasi kursantlarining jangovor tayyorgarlik kompetentligini rivojlantirish imkoniyatlarini tashkil qilishning bir necha usullari mavjud. Ushbu uslublar kursantlarga jangovar vaziyatlarda ham mashg'ulotlarda, ham dalada muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va tajribalarni berish uchun mo'ljallangan. Jismoniy tayyorgarlik mashg'ulotlarini o'z ichiga olgan holda, tuzilgan o'quv dasturlarini amalga oshirish va amaliy jangovar tajribani taqdim etish orqali o'z kursantlarida jangovar ko'nikmalarni rivojlantirish imkoniyatlarini samarali ta'minlashi mumkin.

Harbiy ta'lim muassasasi kursantlarining jangovar malakasini jismoniy tayyorgarlik orqali rivojlantirish maqsadida «Kurantlarning jangovar malakasini rivojlantirish» bo'limida bir nechta fanlarni o'qitish mumkin. Ushbu elementlar bo'lajak harbiy xizmatchilarni kompleks va samarali o'qitish dasturini ta'minlash uchun zarurdir. Mana bir nechta tavsiya etilgan narsalar:

1. Taktik tayyorgarlik: Bu fan kursantlarning jangovar harakatlar uchun maxsus jismoniy tayyorgarligini oshirishga qaratilgan.
2. Qo'l jangi texnikasi. Kursantlarni qo'l jangining turli usullari, jumladan, jang san'ati, yaqin masofada jang qilish va mudofaa taktikasiga o'rgatish ularning o'zini himoya qilish va yaqin janglarda qatnashishida muhim ahamiyatga ega.
3. Qurol bilan muomala qilish va o'q otish. Ushbu mavzu harbiy qurollardan foydalanish, ularga xizmat ko'rsatish va ulardan samarali foydalanishni o'rgatadi.
4. Taktik harakat va manevrlar. Kursantlar jangovar muhitda taktik harakatlar, jumladan individual harakat texnikasi, jamoaviy manevrlar va shahar urushi taktikasini o'rganadilar.
5. Birinchi yordam ko'rsatish va hayotni saqlab qolish ko'nikmalari. Jangovar vaziyatlarda tez tibbiy yordam ko'rsatish uchun jangovar birinchi yordam va hayotni saqlab qolish ko'nikmalarini o'rgatish muhimdir.
6. Harbiy mashqlar va tuzilmalar. Kursantlar harbiy mashg'ulotlar, qo'shinlar va tartib-intizom bo'yicha o'qitiladi.
7. Psixologik chidamlilik va stressni boshqarish. Kursantlarga stressni boshqarish, chidamlilik va jangga psixologik tayyorgarlikni o'rgatish ularga sohada duch kelishi mumkin bo'lgan yuqori stressli vaziyatlarni engishga yordam beradi.

Mazkur fanlarni o'quv rejasiga «Kursantlarining jangovor tayyorgarlik kompetentligini rivojlantirish» bo'limiga kiritish orqali harbiy ta'lim muassasasi jangovar tayyorgarlikning jismoniy, taktik va psixologik jihatlarini hisobga olgan holda kompleks o'quv dasturini taqdim etishi mumkin.

Natijada harbiylashtirilgan ta'lim muassasasi kursantlari jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida jangovor tayyorgarlik kompetentligini rivojlantirish natijalari asosiy bo'lib, bo'lajak harbiy mutaxassislarni muvaffaqiyatli shakllantirish uchun

zarur jismoniy, psixologik va taktik ko'nikmalarni shakllantirishga samarali xizmat qilayotganidan dalolat beradi.

Xulosa, harbiylashtirilgan ta'lim muassasasi kursantlari jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida jangovor tayyorgarlik kompetentligini rivojlantirish asosida ko'p turdagi jihatlarida muvaffaqiyatga erishishdi. Bundan tashqari, kursantlar o'rta muddatli jang kuchlari bilan bog'liq jangovorlik maqomotlari, jasorat, hamda kursantlarning jismoniy sifati, kasbiy tekshirishlar, muvofiq solikli o'rinbosarlik, jangovorlik va jangovor tayyorgarlik kompetentligini rivojlantirishga qaratilgan.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining 09.01.2018 y. O'RQ-458-son «O'zbekiston Respublikasining Mudofaa doktrinasini to'g'risida»gi Qonuni (Qonunchilik palatasi tomonidan 18.12.2017 y. qabul qilingan, Senat tomonidan 20.12.2017 y. ma'qullangan)
2. "Yoshlarni vatanparvarlik ruhida va jismoniy tarbiyalash hamda chakiriluvchilarni harbiy-texnik mutaxassisliklar bo'yicha tayyorlash tartibini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risidagi" 2018 yil 12 dekabrdaqi № PK-4061 sonli qarori.
3. Sh.Mirziyoev tomonidan 2020 yil 24 yanvardagi "O'zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sportni yanada takomillashtirish va ommalashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5924 sonli Farmoni.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 13.02.2019 yildagi 118-son qarori
5. Mirzakulov Sh.A. Belbog'li kurash nazariyasi va uslubi: / Sh.A. Mirzakulov. – O'quv qo'llanma. – Toshkent. – 2013. – 149 b;
6. Nurshin J. M., Salomov R. S., Kerimov F. A. O'zbek kurashi.-T. O'zJTI, 1993.-231 b.
7. Mirziyoev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi [Matn] / Sh.M. Mirziyoev. - Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2021. - 464 b. 223-6
8. Mirziyoev Sh. Kurash milliy sport turini rivojlantirish va uning xalqaro nufuzini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida PQ-4881-son qaror. Toshkent. 2020 y. 4 noyabr.

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqolada zamonaviy harbiylashtirilgan ta'lim muassasalari o'z oldiga nafaqat kursantlar o'rtasida kasbiy mahoratni shakllantirish, balki ularning jismoniy tayyorgarligi va jangovar tayyorgarligini rivojlantirish vazifasini qo'ydi. Zamonaviy usullari va yondashuvlarini tahlil qiladilar, harbiylashtirilgan ta'lim muassasalarining ushbu sohadaqi tajribasini ta'kidlaydilar. Kursantlarning jangovar tayyorgarligini shakllantirish bo'yicha samarali ishlarning asosiy jihatlarni aniqlashga imkon beradi va ushbu jarayonni takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

РЕЗЮМЕ

В данной статье современные военные учебные заведения ставят перед собой задачу не только формирования профессиональных навыков у курсантов, но и развития их физической подготовленности и боеготовности. Они анализируют современные методы и подходы, подчеркивают опыт военных учебных заведений в этой области. Это позволяет определить основные аспекты эффективной работы по формированию боеготовности курсантов и дать рекомендации по совершенствованию этого процесса.

SUMMARY

In this article, modern military educational institutions set themselves the task of not only developing professional skills among cadets, but also developing their physical fitness and combat readiness. They analyze modern methods and approaches, highlighting the experience of military educational institutions in this area. This allows us to determine the main aspects of effective work to develop the combat readiness of cadets and give recommendations for improving this process.